

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

*Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра логопедії і спеціальних методик*



ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
логопедії і спеціальних методик
протокол № 1 від 27 серпня 2021р.
Завідувач кафедри
Олексій ГАВРИЛОВ

«СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ: РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ» ООК 14.01

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Викладач (викладачі)	Бєлова Олена Борисівна
Контактний телефон	0671946119
E-mail	kaflogoped@ukr.net, kaflogoped@kpnu.edu.ua
Профайл викладача	https://logo.kpnu.edu.ua/sklad-kafedry/bielova-olena-borysivna/
Назва освітньої програми	Спеціальна освіта (Логопедія).
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	016 Спеціальна освіта
Статус дисципліни	Дисципліна професійної підготовки
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/user/profile.php?id=305&showallcourses=1

ПРЕРЕКВІЗИТИ І КОРЕКВІЗИТИ КУРСУ

Міждисциплінарні зв'язки	«Пропедевтика мовленнєвих порушень», «Логопедія».
Мова викладання	українська

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік навчання	2021-2022	2021-2022
Семестр вивчення	8	5
Кількість кредитів ЄКТС	3	4
Загальний обсяг годин	90 год.	120 год.
Кількість годин навчальних занять	44 год.	16 год.
Лекційні заняття	16 год.	6 год.
Практичні заняття	16 год.	6 год.
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	12 год.	4 год.
Самостійна та індивідуальна робота	46 год.	104 год.
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен
Анотація курсу	Навчальна дисципліна «Спеціальні методики навчання дітей з порушенням мовлення: розвитку мовлення» розкриває поняття про мову, мовлення їх функції та види; фізіологічну основу мовлення; закономірності розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку; особливості розвитку мовлення у дітей з порушеннями мовлення; методи та прийоми навчання дітей лексично-граматичної, звукової сторони мовлення.	
Консультації з навчальної дисципліни	Онлайн-консультації або очні консультації (згідно графіка)	
Мета і завдання курсу	Забезпечити здобувачів вищої освіти основними науково-теоретичними та практичними знаннями методів та прийомів з розвитку лексико-граматичної, звукової складової в дітей з порушенням мовлення.	
ФОРМАТ КУРСУ		
Форми та види проведення навчальних занять	<u>Форма</u> навчання – денна / заочна <u>Види</u> навчальних занять: лекційні, практичні заняття, самостійна робота	
Методи та форми контролю	<u>Методи контролю:</u> опитування на практичних заняттях, участь в дискусіях, вирішення проблемних кейсів, тощо. <u>Форми контролю:</u> розробка презентацій, реферати, індивідуальних або групових проекти тощо	
Необхідне технічне та програмне забезпечення, обладнання	Технічне комп'ютерне забезпечення для показу презентацій, відео матеріалів.	
Індивідуальні завдання	Вивчення наукової літератури з предмету, розробка презентацій, складання методик для розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку.	
Інтегральна компетентність (ІК)	ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів спеціальної та інклюзивної освіти в цілому та логопедії зокрема і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 4 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	ЗК 7 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	

СК 1 – Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК 3 – Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СХЕМА КУРСУ

Денна форма

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	разом	у тому числі				
		лекційні заняття	практичні заняття	семінари	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку»						
Тема: 1. Науково-теоретичні аспекти дисципліни «Спеціальна методика навчання дітей з порушеннями мовлення: розвитку мовлення»	8	2	2		2	
Тема: 2. Фізіологічні основи мовлення.					2	
Тема: 3. Закономірності розвитку мовлення у дітей раннього та дошкільного віку.	6	2	2		2	
Тема: 4. Особливості розвитку мовлення в дітей з порушеннями мовлення.	6	2	2		2	
Тема: 5. Методи і прийоми розвитку мовлення.	6	2	2		2	
Разом за змістовим модулем 1	26	8	8		10	
Змістовий модуль 2 «Методика з розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення»						
Тема: 6. Методика розвитку зв'язного мовлення.	16	2	2	4	4	4
Тема: 7. Методика словникової роботи.	16	2	2	2	6	4
Тема: 8. Методика формування граматичної будови мовлення.	18	2	2	4	6	4
Тема: 9. Методика звукової культури мовлення.	14	2	2	2	4	4
Разом за змістовим модулем 2	64	8	8	12	20	16
Разом годин	90	16	16	12		46

Заочна форма

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	разом	у тому числі

лекційні заняття	практичні заняття	се мі на р с ла бо ра торні кі за н я т я	самост ійна робота	індивідуальна робота
---------------------	----------------------	---	--------------------------	-------------------------

Змістовий модуль 1 «Теоретичні основи розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного віку»

Тема: 1. Науково-теоретичні аспекти дисципліни «Спеціальні методики навчання дітей з порушеннями мовлення: розвитку мовлення».					2	
Тема: 2. Фізіологічні основи мовлення.						
Тема: 3. Закономірності розвитку мовлення у дітей раннього та дошкільного віку.	16	2	2		4	
Тема: 4. Особливості розвитку мовлення у дітей з порушеннями мовлення					4	
Тема: 5. Методи і прийоми розвитку мовлення.					2	
Разом за змістовим модулем 1	16	2	2		12	
Змістовий модуль 2 «Методика з розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення»						
Тема: 6. Методика розвитку зв'язного мовлення.	48	2	2	2	14	10
Тема: 7. Методика словникової роботи.					12	10
Тема: 8. Методика формування граматичної будови мовлення.					14	10
Тема: 9. Методика звукової культури мовлення.	56	2	2	2	12	10
Разом за змістовим модулем 2	104	4	4	4	52	40
Разом годин	120	6	6	4	64	40
						104

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 3 – Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН 9 – Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних закладів освіти, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо.

РН 10 – Здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, реалізовувати логопедичний супровід з урахуванням психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН 16 – Приймати обґрунтовані рішення з урахуванням цілей, ресурсних і законодавчих обмежень, ціннісних орієнтирів.

РН 17 – Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

ПОЛІТИКА КУРСУ

1. Необхідність дотримання обов'язкових принципів академічної доброчесності, визначених Кодексом академічної доброчесності в КПКНУ
https://drive.google.com/file/d/1W_tRKAqt4kKFyD1zNzR76uxVZY3mUjBV/view
 Положенням про дотримання академічної доброчесності
<https://drive.google.com/file/d/1nVC6hDHeT4WxNS5c45xybMiWBEVDbGpb/view>
2. Відвідування занять здобувачами вищої освіти є обов'язковою складовою організаційного освітнього процесу. Про неможливість відвідування занять з поважних причин мають завчасно повідомляти викладача (-ів). Деталі за покликанням:
<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>
3. Підтримується креативна ініціатива здобувача (-ів) вищої освіти.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю.

Форми оцінювання результатів самостійної роботи здобувача, а також індивідуального завдання (виконання та захист тематичної роботи). Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі.

<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

<https://drive.google.com/file/d/0B4IW4J1OFZAoLXVNNzg2bFJTRng2ZVFjdA0dEV1YmFiOXh4/view?resourcekey=0-CxWUU4B0hDwe08FZrsfoQ>

Таблиця 1

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (навчальної дисципліни)	Підсумкова оцінка за шкалою ECTS	Рекомендовані системою ECTS статистичні значення (у %)	Підсумкова оцінка за національною шкалою	
			екзаменаційна	залікова
			відмінно	зараховано
90-100	A (відмінно)	10		
82-89	B (дуже добре)	25	добре	
75-81	C (добре)	30		
67-74	D (задовільно)	25	задовільно	
60-66	E (достатньо)	10		
35-59	FX		незадовільно	не зараховано
34 і менше	F			

Перелік орієнтовних питань до підсумкового контролю	1. Визначте поняття, об'єкт, предмет, мету курсу «Спеціальні методики навчання дітей з порушеннями мовлення: розвитку мовлення». 2. Розкрийте між предметні зв'язки курсу «Спеціальні методики навчання дітей з порушеннями мовлення: розвитку мовлення» з іншими науками. 3. Яке значення має мовлення в психічному розвитку дитини? 4. Охарактеризуйте закономірності розвитку мовлення за Л. Федоренко? 5. Як забезпечують процес мовлення права півкуля головного мозку?
--	--

	6. Опишіть, які головні мовленнєві функції забезпечує ліва півкуля головного мозку? 7. Розкрийте функції центрального відділу мовленнєвого апарату? 8. Охарактеризуйте роботу периферичного відділу мовного апарату. Розкрийте його складову. 9. Розкрийте сутність провідникових мовленнєвих шляхів (аферентний, еферентний). 10. Опишіть послідовність стадій передмовленнєвих реакцій. 11. Охарактеризуйте мовленнєвий розвиток дитини 1 року життя. 12. Розкрийте загальну характеристику мовленнєвого розвитку дитини 2-го року життя. 13. Опишіть загальну характеристику мовленнєвого розвитку дитини 3-го року життя. 14. Яке значення для розвитку мовлення мають крик, гуління, треллі, белькіт? 15. Розкрийте особливості розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. 16. Охарактеризувати особливості розвитку мовлення у дітей з фонетичним недорозвиненням мовлення. 17. Розкрити особливості розвитку мовлення у дітей з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення. 18. Описати особливості розвитку мовлення у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. 19. Визначити особливості розвитку мовлення у дітей із нерізко вираженим загальним недорозвиненням мовлення. 20. Проаналізувати особливості розвитку мовлення у дітей з дислалією, дизартрією, ринолалією. 21. Охарактеризуйте завдання з розвитку мовлення, що включає звукову культуру, розвиток словника, формування граматичного будови мовлення. 22. Розкрийте завдання з розвитку мовлення, що включає формування діалогічного та монологічного мовлення, ознайомлення з художньою літературою, навчання грамоти. 23. Опишіть засоби які використовують для розвитку мовлення дітей 24. Проаналізуйте різні форми навчання з розвитку мовлення дітей 25. Охарактеризуйте типи занять за дидактичною метою. 26. Визначте дидактичні вимоги до занять. 27. Охарактеризуйте методи, які використовують для розвитку мовлення. 28. Опишіть словесні методи навчання з рідної мови. 29. Розкрийте сутність наочних методів навчання для розвитку мовлення. 30. Охарактеризуйте практичні методи навчання для розвитку мовлення. 31. Визначити прийоми які використовують для розвитку мовлення. 32. Розкрийте розвиток елементів зв'язного мовлення (діалогічне, монологічне, ситуативне, контекстне, внутрішнє). 33. Опишіть розвиток мовленнєвих функцій у дітей раннього та дошкільного віку. 34. Охарактеризуйте методику проведення бесід (структуру) з дітьми. 35. Опишіть види дитячих розповідей та прийоми навчання. 36. Розкрийте методику навчання дітей описовим розповідям.
--	--

37. Проаналізуйте методику роботи з дидактичною картиною на різних етапах розвитку дитини.
38. Опишіть методику навчання дітей розповідям з власного досвіду.
39. Розкрийте вимоги до навчання дітей розповіді з власного досвіду.
40. Розкрийте методику навчання дітей творчої розповіді (форми, прийоми, вимоги, педагогічні завдання).
41. Охарактеризуйте методику навчання переказу художніх творів на різних етапах розвитку дитини.
42. Опишіть завдання та форми роботи при навчанні дітей переказу художніх творів.
43. Проаналізуйте специфіку роботи з дидактичними іграми для розвитку мовлення.
44. Визначте основні завдання словникової роботи.
45. Охарактеризуйте принципи словникової роботи.
46. Опишіть методи і прийоми словникової роботи.
47. Проаналізуйте дослідницькі методи словникової роботи.
48. Розкрийте напрямки роботи з розвитку словника.
49. Опишіть дидактичні ігри та вправи для розвитку словника.
50. Опишіть методи та прийоми формування граматично правильного мовлення.
51. Визначити завдання та шляхи формування граматично правильного мовлення.
52. Охарактеризуйте методи та прийоми діалогічного та монологічного мовлення для формування граматично правильного мовлення.
53. Опишіть дидактичні вправи за картинками для формування граматично правильного мовлення.
54. Розкрийте вправи на словотворення та словозміну.
55. Опишіть поняття звукової культури мови.
56. Розкрийте методи та прийоми виховання звукової культури мовлення.
57. Розкрийте завдання з розвитку мовлення у дітей з вадами мовлення.
58. Охарактеризувати методику роботи над словом з дітей з порушеннями мовлення.
59. Опишіть методику роботи над реченням з дітей з порушеннями мовлення.
60. Проаналізуйте методику роботи над зв'язним мовленням з дітей з порушеннями мовлення.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Скласти розвиваюче заняття для дітей першого року життя на тему: "Знайомство зі своїми пальчиками".
2. Скласти розвиваюче заняття для дітей першого року життя на тему: "Знайомство з лялькою".
3. Скласти розвиваюче заняття для дітей першого року життя на тему: "Мій іграшковий песик".
4. Скласти розвиваюче заняття для дітей першого року життя на тему: "День народження кішки".
5. Скласти розвиваюче заняття для дітей першого року життя на тему: "Моя улюблена іграшка".
6. Скласти розвиваюче заняття для дітей другого року життя на тему: "Транспорт".
7. Скласти розвиваюче заняття для дітей другого року життя на

	тему: "Одягаємо ведмедика". 8. Скласти розвиваюче заняття для дітей другого року життя на тему: "Знайди кожній маленькій тваринці маму". 9. Скласти розвиваюче заняття для дітей другого року життя на тему: "Склади тварину". 10. Скласти розвиваюче заняття для дітей другого року життя на тему: "Великі і маленькі тварини". 11. Скласти розвиваюче заняття для дітей другого року життя на тему: "Будуємо будиночок". 12. Скласти розвиваюче заняття для дітей третього року життя на тему: "Одягаємо ляльку". 13. Скласти розвиваюче заняття для дітей третього року життя на тему: "Фрукти". 14. Скласти розвиваюче заняття для дітей третього року життя на тему: "Відгадай, яка тваринка кричала?". 15. Скласти розвиваюче заняття для дітей третього року життя на тему: "Знайди яка тваринка чим захищається". 16. Скласти розвиваюче заняття для дітей третього року життя на тему: "Хто чим харчується". 17. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного віку на тему: "Знайди чий хвіст, чия голова?". 18. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного віку на тему: "Звірі переплутали голови та хвости". 19. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного віку на тему: "Звірі заблукали". 20. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного віку на тему: "Одяг, взуття головні убори". 21. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного віку на тему: "Продуктовий магазин". 22. Скласти розвиваюче заняття для дітей старшого дошкільного віку життя на тему: "Пори року". 23. Скласти розвиваюче заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему: "Збираємо врожай". 24. Скласти розвиваюче заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему: "Прийшла осінь". 25. Скласти розвиваюче заняття для дітей старшого дошкільного віку на тему: "Готуємось до нового року". 26. Скласти розвиваюче заняття для дітей раннього віку на словотворення. 27. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного віку на збагачення словникового запасу. 28. Скласти розвиваюче заняття для дітей раннього на звуковимову. 29. Скласти розвиваюче заняття для дітей дошкільного з дидактичними іграми. 30. Скласти розвиваюче заняття для дітей раннього віку, що включає розповідь з власного досвіду.
--	--

Рекомендована література (основна, допоміжна, інтернет-ресурси)	Основна: 1. Белова О.Б. Мовленнєвий розвиток в нормі /Навчально-методичний посібник Кам'янець-Подільський: Медобори 2006, 2012. 180с. 2. Белова.О.Б. Спеціальна методика розвитку мовлення: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори 2006, 2018. 194 с. 3. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Х.: Вид-во "Ранок", 2011. 176. 4. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 374 с. 5. Марченко І.С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : Навч. пос. Вид. 3-є. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 312с.
--	---

	Допоміжна: 1. Биков Ю.Н. Неврологія, 2005. [Електронний ресурс] / Режим доступу до вид. : http://medbib.in.ua/perinatalnaya-patologiya.html 2. Гаврилова Н.С. Класифікації порушень мовлення. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Сер. соціально педагогічна. Вип. XX : у 2-х ч., ч.1 / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2012. С. 293–315. 3. Гаврилова Н. С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей : монографія. Кам'янець-Подільський : Друк-Сервіс, 2011. 200 с. 4. Дегтяренко Т.В., Ковиліна В.Г. Психофізіологія раннього онтогенезу: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ.: УАІД «Рада», 2011. 328 с. 5. Кахаєва Л.Є., Кузнецова Л.О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників. Харків: Вид. група «Освіта», 2014. 143с. 6. Кульчицька Н., Барищук Г. Вчимося правильно говорити. Дидактичний матеріал для обстеження та усунення вад звуковимови у молодших школярів. Тернопіль: Підр. і посібники, 2002. 48 с. 7. Лазарєва І.А. Неврологічні основи логопедії: навчально-методичний посібник для студентів дефектологічних спеціальностей. Луганськ, 2005. 132 с. 8. Логвінук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, творчі завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників Харків: Вид. група «Освіта», 2012 191с. 9. Логопедія. Підручник, 2-е видання. За ред. М.К. Шеремет. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 672 с. 10. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку. Науково-методичний посібник. Київ: КНТ, 2008 256с. 11. Маруненко І.М. Психофізіологія : навч. Посіб. Київ. : Київський ун-т імені Боиса Гринченка, 2013. 408 с. 12. Пахомова Н.Г. Нейропсихолінгвістика: навч. посіб. для студ. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. 268с. 13. Рібцун Ю. В. Вплив ендогенних та екзогенних факторів на становлення мовленнєвої діяльності молодших дошкільників із ЗНМ. <i>Народна освіта</i>. 2010. Вип. № 2 (11). Режим доступу до вид. : www.kristti.com.ua. 14. Тищенко В., Рібцун Ю. Як навчити дитину правильно розмовляти: Від народження до 5 років: Поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2006. 128 с.
	Інтернет-ресурси: Биков Ю.Н. Неврологія, 2005. [Електронний ресурс] / Режим доступу до вид. : http://medbib.in.ua/perinatalnaya-patologiya.html Рібцун Ю. В. Вплив ендогенних та екзогенних факторів на становлення мовленнєвої діяльності молодших дошкільників із ЗНМ. <i>Народна освіта</i>. 2010. Вип. № 2 (11). Режим доступу до вид. : www.kristti.com.ua.